

Handläggare
Hillevi Andersson
Telefon: 08-50825244**Till**
Socialnämnden
2023-06-13

Revidering av riktlinjer för budget- och skuldrådgivning

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner förslaget till revidering av riktlinjer för budget- och skuldrådgivning.
2. Ärendet överlämnas till kommunstyrelsen

Sammanfattning

Stockholms stads nuvarande riktlinjer för budget- och skuldrådgivning antogs av kommunfullmäktige i maj 2018. I kommunfullmäktiges budget för 2023 fick socialförvaltningen i uppdrag att revidera riktlinjerna för budget- och skuldrådgivning.

Socialförvaltningen har reviderat riktlinjerna i samarbete med stadsdelsförvaltningarna samt juridiska avdelningen på stadsledningskontoret. I de reviderade riktlinjerna har dispositionen ändrats och nya avsnitt har lagts till eller förtydligats, genomgående har även fler läshänvisningar lagts till. Exempel på förändringar är att skrivningar om spelproblematik, våldsutsatthet och i synnerhet ekonomiskt våld samt även konsumtion på kredit lagts till, då dessa faktorer innebär en ökad risk för skuldsättning. Vidare betonar de reviderade riktlinjerna vikten av att stödja den enskilde avseende en hållbar vardagsekonomi. Skrivningarna om de prioriterade målgrupperna har i de reviderade riktlinjerna kortats ner och istället kompletterats med skrivningar om på vilket sätt de olika målgrupperna kan prioriteras i det praktiska arbetet.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner förslaget till reviderade riktlinjer för budget- och skuldrådgivning och överlämnar ärendet till kommunstyrelsen.

Bakgrund

Stockholms stads nuvarande riktlinjer för budget- och skuldrådgivning antogs av kommunfullmäktige i maj 2018. I kommunfullmäktiges budget för 2023 fick socialförvaltningen i uppdrag att revidera riktlinjerna för budget- och skuldrådgivning.

Socialförvaltningen har reviderat riktlinjerna i samarbete med stadsledningskontorets social- och skoljuridiska enhet vid juridiska

avdelningen. Vidare har stadens budget- och skuldrådgivare och chefer erbjudits möjlighet att inkomma med inspel och synpunkter i samband med revideringsarbetet.

Ärendet

Riktlinjerna vänder sig till budget- och skuldrådgivare och chefer

inom stadsdelsnämndernas och socialnämndens budget- och skuldrådgivningsverksamhet. Syftet med riktlinjerna är att säkerställa likabehandling i staden samt ge stöd i det praktiska arbetet med att tolka lagstiftningen.

Skillnader mot nuvarande riktlinjer

I de reviderade riktlinjerna har dispositionen ändrats och nya avsnitt lagts till, förändrats samt förtydligats. Genomgående i de reviderade riktlinjerna har fler läshänvisningar lagts till. Budget- och skuldrådgivning fullgör uppgifter enligt socialtjänstlagen. De uppgifter och det ansvar som generellt följer socialtjänstens verksamheter har genomgående betonats att detta även innefattar budget- och skuldrådgivningens uppdrag.

Nedan beskrivs de sju kapitlen som riktlinjerna består av samt de viktigaste förändringarna inom respektive kapitel.

Kapitel 2 Lagstiftning och styrdokument

Kapitlet om lagstiftning och styrdokument beskriver relevant lagstiftning, socialstyrelsens föreskrifter, allmänna råd och handböcker samt stadens riktlinjer och program. Lagstiftning och styrdokument har lagts till som ett eget kapitel och skrivningarna om aktuell lagstiftning har utökats. Det har även förtydligats vad lagstiftningen innebär specifikt för budget- och skuldrådgivningsverksamheten. Bland annat har den nytillkomna underrättelseskyldigheten för socialtjänsten vad gäller felaktig folkbokföring och felaktiga utbetalningar lagts till i riktlinjerna.

Kapitel 3 Allmänna utgångspunkter

Kapitlet om allmänna utgångspunkter beskriver ärendeansvaret mellan kommuner samt mellan de olika nämnderna i Stockholms stad, evidensbaserad praktik, bemötande och tillgänglighet samt barnets rättigheter och motiverande samtal som metod. Avsnittet om bemötande och tillgänglighet har förtydligats och läsanvisningar till stöddokument för bemötande av olika grupper såsom personer med olika neuropsykiatriska diagnoser har lagts till. Avsnittet om barnrättsperspektiv har utökats samt förändrats något utifrån att barnkonventionen blivit svensk lag.

Kapitel 4 Allmänt om överskultsättning

I detta kapitel beskrivs vad överskultsättning innebär, samt vilka orsaker och konsekvenser överskultsättning kan få för individen,

familjen och samhället i stort. Skrivningar om riskfaktorerna spelproblematik, våldsutsatthet och i synnerhet ekonomiskt våld samt även konsumtion på kredit har lagts till, då dessa faktorer innebär en ökad risk för skuldsättning. I de reviderade riktlinjerna anges till skillnad från de nuvarande riktlinjerna att budget- och skuldrådgivarna kan använda sig av screeninginstrumenten FREDA-kortfrågor och NODS PERC för att upptäcka våldsutsatthet respektive spelproblem hos de rådsökande.

Kapitel 5 Formella krav på budget- och skuldrådgivning

De formella kraven på budget- och skuldrådgivningen är i stort de samma som tidigare. Vissa förändringar har dock skett med anledning av att det tidigare gallringsbeslutet för budget- och skuldrådgivningen har upphört samt att det tidigare dokumentationssystemet Boss har ersatts med det nya Boss+.

Med anledning av att stadsdelsförvaltningarna i samband med pandemin blev tvungna att prova nya sätt att erbjuda invånare rådgivning har även avsnittet om öppen mottagning förändrats något. De reviderade riktlinjerna möjliggör för stadsdelsförvaltningarna att utforma den öppna mottagningen efter invånarnas önskemål och behov och kan därmed ersätta den tidigare fysiska drop in-mottagningen med telefonsamtal eller andra digitala lösningar. De prioriterade målgrupperna har i de reviderade riktlinjerna flyttats till kapitel 5 och beskrivningen av de olika målgrupperna har kortats ner och istället kompletterats med skrivningar om på vilket sätt de olika målgrupperna kan prioriteras.

Kapitel 6 Budget- och skuldrådgivningens innehåll och uppdrag

Uppdraget och innehållet för verksamheten innebär inga större förändringar då de nationella rekommendationerna som riktlinjernas baseras på inte har förändrats. De reviderade riktlinjerna har dock bland annat än mer betonat vikten av att stödja den enskilde till en hållbar vardagsekonomi i budgetrådgivningen och tagit bort skrivningar om att processen avseende skuldsaneringsansökan ska inledas i tidigt stadium. Lagstiftningen har utvecklats i en riktning som idag gör det enklare för flera att uppfylla villkoren för att beviljas en skuldsanering, dock krävs det särskilda skäl att få skuldsanering mer än en gång. Detta innebär att det är av stor vikt att den enskilde har förutsättningar, bland annat i form av en vardagsekonomi i balans, för att fullfölja en skuldsanering. En annan förändring i de reviderade riktlinjerna är att budget- och skuldrådgivarna åläggs att skriftligt informera de rådsökanden som beviljas skuldsanering om deras möjlighet att närsomhelst under sin skuldsaneringsprocess kontakta stadens budget- och skuldrådgivning för råd och stöd.

Vidare har avsnittet om förebyggande arbete utökats genom exempel på hur stadsdelsförvaltningarna kan arbeta för att förebygga framtida skuldsättning hos invånarna. Ett avsnitt om det vråkningsförebyggande arbetet samt budget- och skuldrådgivarnas roll i detta arbete har lagts till.

Barnrättsperspektiv

Riktlinjerna avser rådgivningsärenden som rör vuxna, samtidigt är det vanligt förekommande att de vuxna som söker råd och stöd är föräldrar eller bor tillsammans med barn. Ekonomiska problem berör alla i familjen, även barnen. Att växa upp i ekonomisk utsatthet kan ha en negativ påverkan på ett barns livsvillkor. Det kan påverka flera områden i livet, både under uppväxten och på längre sikt, till exempel ökad risk för ohälsa, sämre skolresultat, missbruk och kriminalitet, arbetslöshet och biståndsbehov.

Det är därför viktigt att rådgivningen i det initiala skedet uppmärksammar om den rådsökande har eller lever tillsammans med barn.

I de reviderade riktlinjerna beskrivs att inom budget- och skuldrådgivningen ska barns rättigheter i enlighet med barnkonventionen beaktas när rådgivningen rör ett hushåll där det förekommer barn. Att ta hänsyn till barnets bästa inom budget- och skuldrådgivning kan till exempel handla om att vid en budgetrådgivning ta hänsyn till kostnader i hushållet som barnet behöver för sitt liv och sin utveckling, exempelvis att i den mån det är ekonomiskt försvarbart föreslå för föräldrar att prioritera kostnader som möjliggör för att ett barn ska kunna fortsätta med en fritidsaktivitet. Det kan även handla om att inom ramen för skuldrådgivningen diskutera och analysera vad de olika alternativen som presenteras för den rådsökande kan få för konsekvenser för barnen i familjen.

I de reviderade riktlinjerna betonas att vid misstanke om ett barn far illa har rådgivaren i enlighet med 14 kap. 1 § socialtjänstlagen ett personligt ansvar för att en anmälan görs till barn och unga inom socialtjänsten. I de reviderade riktlinjerna har även ett avsnitt lagts till som anger att budget- och skuldrådgivarna ska vara uppmärksamma på att skyldigheten att anmäla oro för ett barn även gäller om de får kännedom om att en vuxen har utsatts för våld har barn eller bor tillsammans med barn.

Jämställdhetsanalys

Under 2022 aktualiserades 2 182 nya rådsökande i stadens budget- och skuldrådgivning. Av dessa var ungefär 40 procent kvinnor och 60 procent män. Män utgör en tydlig majoritet av målgruppen i staden och fördelningen mellan könen har varit ungefär densamma under de senaste åren. Könsskillnaden mellan kvinnor och män

ligger i linje med nationell statistik vad gäller skulder hos Kronofogden.

Kronofogden konstaterar dock att de ser en oroväckande utveckling bland unga kvinnor. Mellan 2011 och 2021 har medianskulden bland unga män ökat med 36 procent, medan den har ökat med 102 procent bland unga kvinnor. Det är en av förklaringarna till varför det totala skuldbeloppet ökat kraftigt under senaste åren. Ökningen av unga kvinnors medianskuld beror mest på konsumtionsskulder. Det finns vissa skillnader mellan unga kvinnor och unga män, vad gäller vilken konsumtion som orsakar skulder. Näthandeln är den vanligaste orsaken till skulder bland unga kvinnor medan telekommunikationsskulder är vanligast bland unga män¹.

Män, oavsett ålder, tar större konsumtionslån och får i högre utsträckning inkassokrav än kvinnor. Ändå får kvinnor över 45 år oftare allvarliga betalningsproblem, betalningsförelägganden och skulder hos Kronofogden, än män i samma åldersgrupp. Det visar en analys om betalningsproblem bland låntagare av Finansinspektionen. En trolig förklaring är att kvinnor över 45 år är ekonomiskt mer sårbara vid större livshändelser. Det beror troligen på att kvinnor har lägre inkomster och då slår till exempel en skilsmässa eller arbetslöshet hårdare mot dem.² I arbetet med målgruppen är det av vikt att ha med i beaktan att trots att män i nuläget samt historiskt sett utgör en majoritet av de som söker sig till stadens budget- och skuldrådgivningen, kan det antas utifrån ovanstående analyser att på sikt kan kvinnor ha ett ökat behov av att få råd och stöd kring sin privatekonomi och eventuella skulder.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 7 juni 2023. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 8 juni 2023.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner förslaget till reviderade riktlinjer för budget- och skuldrådgivning och överlämnar ärendet till kommunstyrelsen.

¹ Kronofogdens analys, Mehmet Üye och Davor Vuleta, analytiker
November 2022

² FI-analys nr 38 Lån och betalningsproblem bland kvinnor och män

Veronica Wolgast Carstorp
Socialdirektör
Socialförvaltningen

Lina Blombergsson
Avdelningschef
Socialförvaltningen

Bilaga

1. Riktlinjer för budget- och skuldrådgivning

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Veronica Wolgast Carstorp, Socialdirektör	2023-06-01
Lina Blombergsson, Avdelningschef	2023-06-01